

INFORMĀCIJAS NODROŠINĀŠANA PUBLISKAJĀ IEPIRKUMĀ

Provision of Information in Public Procurement

Una Skrastiņa

Biznesa augstskola Turība, Latvija

Juris Radzevičs

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Abstract. *The provision of information in public procurement is the only way for both society and tenderers to obtain information about the legitimate process of public procurement. Since the exchange of information is regulated by the Public Procurement Law and other laws and regulations, it is not always clear for the involved parties how to apply this regulation in practice. As a result, information that could be accessed and received in a timely manner and could be used to defend tenderers' interests is not asked for, and the tenderers frequently request information that is of restricted accessibility or is not unclassified. The aim of this research is to analyse the legal regulation of information provision in the public procurement field in Latvia, to detect the most common problems in practice and to give possible solutions to them. Tasks - to study the legal regulation, legal scientists' views, problems in practice and, gathering the information, to give possible solutions to them. The descriptive, dogmatic, historical, comparative and analytical research methods were used in this research. Results - two important principles can conflict when providing information – the principle of transparency and competition. So the contracting authority should evaluate in each situation, which of them should be more important.*

Keywords: *exchange of information, principle of transparency, public procurement.*

Ievads

Introduction

Publiskais iepirkums ir nozīmīgs publiskā sektora ieguldījumu aspekts: tas veicina ekonomikas attīstību un ir svarīgs elements vienotā tirgus darbības uzlabošanā. Publiskajam iepirkumam ir liela nozīme — tas veido aptuveni 19 % no Eiropas Savienības (turpmāk - ES) iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP), un tas ir mūsu ikdienas dzīves daļa (Eiropas Komisija, 2015). Lai gan publiskā iepirkuma laikā nepārtraukti notiek informācijas apmaiņa un Publisko iepirkumu likums (turpmāk – PIL) paredz dažādus informācijas nodrošināšanas veidus,

tomēr arī citi normatīvie akti reglamentē šo jomu, tādēļ to savstarpējā piemērošana praksē rada problēmas, jo ne vienmēr ir viennozīmīgi izprotama šo tiesību normu savstarpējā piemērošana. Pētījuma tēmas aktualitāti pamato jau šobrīd esoša neviennozīmīga šo jautājumu izpratne, jaunu, ātrāku saziņas līdzekļu ienākšana ikdienā, PIL jaunā redakcijā, kas stājas spēkā 2017. gada 1. martā, jo informācijas apmaiņas un nodrošināšanas institūts publiskajos iepirkumos nonācis kārtējo pārmaiņu priekšā. Pētījuma mērķis ir analizēt informācijas nodrošināšanas tiesisko regulējumu publisko iepirkumu jomā Latvijā, konstatēt praksē biežāk sastopamās problēmas un piedāvāt to risināšanas iespējas. Pētījuma metodes: deskriptīvā, dogmatiskā, vēsturiskā, salīdzinošā, analītiskā. Lai sasniegtu izvirzīto mērķi, tiek noteikti šādi uzdevumi: analizēt tiesību aktus, tiesību zinātnieku atziņas, praksē konstatētās problēmas un, apkopojot informāciju, sniegt priekšlikumus pētāmo jautājumu risināšanai. Pētījuma rezultātā noskaidrots, ka divi svarīgi publisko iepirkumu principi var būt pretrunā viens ar otru, atklātība un brīva konkurence, tāpēc pasūtītājam jāizvērtē situācija katrā konkrētajā gadījumā atsevišķi, pirms tiek pieņemts lēmums par informācijas izsniegšanu. Tā kā atklāts konkurss ir viena no biežāk piemērotajām iepirkuma procedūrām, šajā pētījumā tiks analizēta informācijas nodrošināšana šīs procedūras ietvaros, ņemot vērā normatīvos aktus, kas pieņemti līdz 2017. gada 30. janvārim.

Publisko iepirkumu nozīme *Significance of public procurement*

Publiskie iepirkumi tiek apspriesti un vērtēti visaugstākajās ES institūcijās, cita starpā stratēģijā “Eiropa 2020” gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei” (turpmāk – stratēģija “Eiropa 2020”) Eiropas Komisija (turpmāk – EK) norāda, ka vajadzīga tāda stratēģija, kas palīdzētu izkļūt no krīzes spēcīgākiem un padarītu ES par gudru, ilgtspējīgu un integrējošu ekonomiku ar augstu nodarbinātības, ražīguma un sociālās kohēzijas līmeni (Eiropas Komisija, 2010). Stratēģijā “Eiropa 2020” publiskajam iepirkumam ir svarīga nozīme, jo tas ir viens no tirgus instrumentiem, kas izmantojams, lai panāktu gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, vienlaikus nodrošinot visefektīvāko publiskā sektora līdzekļu izmantošanu, norādīts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2014/18/EK (turpmāk – Direktīva 2014/24/ES). Direktīvas 2014/24/ES preambulā norādīts, ka minētajam nolūkam publiskā iepirkuma noteikumi būtu jāpārskata un jāmodernizē, lai palielinātu publiskā sektora izdevumu efektivitāti, atvieglotot jo īpaši mazo un vidējo uzņēmumu piedalīšanos publiskajos iepirkumos, un lai dotu iespēju iepirkumu rīkotājiem labāk izmantot publisko iepirkumu kopēju sabiedrisko mērķu atbalstam. Turklāt ir nepieciešams precizēt

galvenos jēdzienus un koncepcijas, lai nodrošinātu juridisko noteiktību un ietvertu dažus ar tiem saistītus ES Tiesas (turpmāk –Tiesa) iedibinātās judikatūras aspektus (Direktīva 2014/24/ES, 2014: 2. paragrāfs).

Arī Latvijā publiskiem iepirkumiem tiek piešķirta liela vērība, jo, kā norāda par jaunā PIL likumprojektu atbildīgās Saeimas Tautsaimniecības, agrārās, vides un reģionālās politikas komisijas priekšsēdētājs R. Naudiņš: „Šis ir viens no mūsu valsts tautsaimniecībai svarīgākajiem likumprojektiem, kuram jābūt pietiekami efektīvam, un sabiedrībai no tā jāgūst maksimāls labums.” (Saeima, 2016). Dalībvalstīm Direktīvas 2014/24/ES regulējums bija jāpārņem līdz 2016. gada 18. aprīlim, taču atsevišķas prasības dalībvalstis var atlikt līdz 2018. gada 18. oktobrim (piemēram, pāreju uz pilnīgi elektronisku iepirkumu norisi) un attiecībā uz centralizēto iepirkumu struktūrām līdz 2017. gada 18. aprīlim (Direktīva 2014/24/ES, 2014: 90). Ar novēlošanos PIL jaunā redakcijā Saeimā tika pieņemts 2016. gada 15. decembrī, ieviešot pārmaiņas arī informācijas nodrošināšanas jomā. Tā kā informācijas nodrošināšana publiskajos iepirkumos cieši saistāma ar atklātības principa realizēšanu, sākumā tiks analizēts pats princips, lai izprastu tā būtību un jēgu publiskajos iepirkumos.

Tiesības saņemt informāciju un atklātības ievērošana ***Right to obtain information and transparency compliance***

Latvijas Republikas (turpmāk – LR) Satversmē norādīts, ka tiesības brīvi saņemt informāciju ietilpst tiesībās uz vārda brīvību un paredz, ka ikvienam ir tiesības brīvi iegūt informāciju (LR Satversme, 1922: 100. pants). Atklātības princips ir arī viens no svarīgākajiem publisko iepirkumu principiem, PIL 2. pantā definētais likuma mērķis cita starpā ir nodrošināt iepirkuma procedūras atklātumu. Atklātums parāda sabiedrībai administratīvos procesus, jo administratīvās iestādes informē (nodod atklātībai) sabiedrību par tām ziņām, kas ir tās rīcībā. Šādu informāciju, ja to nepārprotami neaizliedz likums, var saņemt ikviens. Informācijas nodošana atklātībai var būt gan pēc ieinteresētās personas, gan administratīvās iestādes iniciatīvas (Council of Europe, 1996: 18). Atklātība nozīmē, ka administrācija ir pieejama pārbaudei no ārpusē, kamēr caurspīdīgums norāda uz to, ka, izpētot sistēmu tuvāk, tai var „redzēt cauri” pārbaudes un uzraudzības nolūkos. Atklātums un caurspīdīgums, no vienas puses, ļauj ikvienam, kuru skar administratīvais process, zināt šīs darbības pamatojumu un, no otras puses, tas ļauj uzraudzības iestādēm vieglāk veikt administratīvās procedūras pārbaudi no ārpusē, tie ir instrumenti, kas nepieciešami, lai nodrošinātu tiesiskumu, vienlīdzību likuma priekšā, atskaitīšanos un atbildību (Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija, 1998: 13).

ES Tiesas pienākums ir sniegt ES tiesību aktu galīgo saistošo interpretāciju (Līgums par Eiropas Savienību, 2012: 19), tāpēc aplūkosim dažus ES Tiesas

spriedumus, kuros šis princips tika skatīts. Kā norāda ES Tiesa 2012. gada 29. marta spriedumā lietā C-599/10 un 2008. gada 19. jūnija sprieduma lietā C-454/06, 31. un 32. paragrāfs, pienākuma nodrošināt pārskatāmību galvenais mērķis ir garantēt, ka nepastāv favorītisma un līgumslēdzējas iestādes patvaļības risks. Ņemot vērā publisko iepirkumu pārrobežu raksturu, atklātības princips nosaka to, ka pasūtītājam jānodrošina, lai piegādātājs, kurš atrodas citas dalībvalsts teritorijā, brīvi piekļūtu atbilstošai informācijai par līgumu pirms tā slēgšanas tiesību piešķiršanas un lai šis piegādātājs varētu iesniegt piedāvājumu, ja to vēlētos (ES Tiesa 2005. gada 21. jūlija spriedums lietā Nr. C-231/03: 21. paragrāfs; ES Tiesa 2007. gada 13. novembra spriedums lietā C-507/03: 29. paragrāfs; ES Tiesa 2010. gada 18. novembra spriedums lietā C-226/09: 32. paragrāfs.)

Arī LR Augstākā tiesa (turpmāk – AT) ir skatījusi strīdus par informācijas pieejamību un nodrošināšanu, piemēram, 2010. gada 1. jūlija spriedumā lietā SKA-347/2010 atzīts, ka tiesību uz informāciju nozīmīgi demokrātiskā sabiedrībā nav iespējams pārvērtēt, jo tās ir būtiskas šīs sabiedrības vērtību nodrošināšanai. Tiesības uz informāciju ir viens no demokrātiskas sabiedrības pamatiem. Īstenojot tiesības uz informāciju, ir jāpanāk, lai valsts pārvalde būtu atklāta, pieejama un tās darbība – pārskatāma. Īstenojot tiesības saņemt informāciju, sabiedrība var pārliecināties, vai valsts pārvalde darbojas tās interesēs, kā to paredz Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10. panta trešā daļa, un sabiedrībai ir visas tiesības saņemt vispārēji pieejamo informāciju (t.i., tādu, kas nav noteikta kā ierobežotas pieejamības informācija). Turklāt informācijas saņemšana ir galvenais priekšnosacījums, lai persona varētu īstenot savas tiesības šo informāciju izplatīt un paust par to (vai, ņemot to vērā) savu viedokli (LR AT 2010. gada 1. jūlija spriedums lietā SKA-347/2010: 15. paragrāfs; LR AT 2007. gada 8. jūnija spriedums lietā SKA-194/2007: tēzes). Piemēram, viena no atklātības principa realizācijas formām ir iepirkuma plāna publicēšana. Katra valsts pārvaldes iestāde atbilstoši tās uzdevumiem un funkcijām, ņemot vērā apstiprināto budžetu, plāno finansējuma apgūšanu izvirzīto mērķu sasniegšanai, tajā skaitā, nepieciešamos publiskos iepirkumus. Publiskais iepirkums sākas ar tā plānošanu - pasūtītāja vajadzību apzināšanu atbilstoši izvirzītajiem uzdevumiem un pieejamiem finanšu līdzekļiem. Publisko iepirkumu plānošana ir ļoti svarīga, jo iepirkumu plāna neesamība var radīt problēmas rīkot nākamos iepirkumus, piemēram, ja viena iepirkuma vietā budžeta gada laikā tiek veikti vairāki iepirkumi par mazākām summām. Saskaņā PIL 11. pantu, paredzamo līgumcenu nosaka, lai izvēlētos iepirkuma procedūras veidu, kā pasūtītāja plānoto kopējo samaksu par līguma izpildi, ko piegādātājs var saņemt no pasūtītāja un citām personām, tāpēc ir svarīgi apzināt visus budžeta gadā paredzamos iepirkumus un veikt plānošanu. Nepareizas iepirkuma procedūras izvēle ir pamats pārsūdzībām un iepirkuma termiņa izmaiņām, kas var būt par iemeslu iestādei izvirzīto uzdevumu neizpildei

un funkciju pilnvērtīgai neīstenošanai, kā arī budžeta līdzekļu savlaicīgai neapgūšanai.

Iepirkumu plānošanā ir jāņem vērā ar tirgus izpēti pamatoti cenu reālie aprēķini, jo nepareizi plānojot savas izmaksas, piedāvājumi var būtiski pārsniegt pasūtītāja budžeta iespējas vai arī nepareizi noteiktās plānotās cenas publiskošana var maldināt piegādātājus. Veicot iepirkumus centralizēti, tas ir, apvienojot vairāku iestāžu – pasūtītāju vēlmes, plānošanas process sevī ietver koordināciju starp dažādām struktūrvienībām, izzinot to īpašās vajadzības un pielāgojot tehniskās specifikācijas, to plānošanai jāparedz ievērojami ilgāks laiks. Kā norāda EK, atkarībā no līguma apjoma un sarežģītības šis procesa posms var aizņemt mēnešus. Labai plānošanai būtu maksimāli jāsamazina risks, ka būs vajadzīgi līguma grozījumi vai variācijas. Lielākās (un potenciāli dārgākās) un biežāk pieļautās kļūdas līgumos izriet no nepienācīgas plānošanas (Eiropas Komisija, 2015: 11). Lai uzlabotu iepirkumu plānošanu un informētu sabiedrību un ieinteresētos piegādātājus par plānotajiem iepirkumiem, turpmāk saskaņā ar PIL 18.panta pirmo daļu (piemēro no 2017. gada 1. jūnija), pasūtītājs mēneša laikā no gadskārtējā budžeta apstiprināšanas dienas publicē valsts elektroniskās informācijas sistēmā, kas paredzēta piedāvājumu un pieteikumu saņemšanai, informāciju par plānotajiem šā likuma 8. panta otrajā daļā, 9. un 10. pantā noteiktajā kārtībā veicamajiem iepirkumiem un iepirkuma procedūrām.

Autori pozitīvi vērtē jauno tiesisko regulējumu attiecībā uz iepirkumu plānu publicēšanu, cerot, ka tas ļaus pasūtītājiem atbildīgāk veikt iepirkumu plānošanu, uzņēmējiem laicīgāk sagatavoties dalībai iecerētajā iepirkumā, kā arī ieinteresētajiem sabiedrības locekļiem un kontrolējošām institūcijām sekot līdzi pasūtītāja plāniem budžeta līdzekļu izlietošanā. Jāatzīmē, ka tas nav vienīgais jaunums līdz ar jaunā PIL pieņemšanu, jo lielākas pārmaiņas saistāmas ar informācijas apmaiņu publiskajos iepirkumos, kas arī tiks aplūkots turpmāk.

Informācijas apmaiņa *Exchange of information*

Kā viens no būtiskākajiem jaunumiem informācijas nodrošināšanas jomā ir elektroniskā saziņa. Direktīvā 2014/24/ES norādīts, ka elektroniskie informācijas un saziņas līdzekļi var būtiski vienkāršot līgumu publicēšanu un palielināt iepirkuma procesu efektivitāti un pārredzamību. Tiem vajadzētu kļūt par standarta līdzekļiem saziņai un informācijas apmaiņai iepirkuma procedūrās, jo tie ievērojami palielina ekonomikas dalībnieku (turpmāk –piegādātāju) iespējas piedalīties iepirkuma procedūrās visā iekšējā tirgū. Šim nolūkam būtu jāpadara obligāta paziņojumu nosūtīšana elektroniskā veidā, iepirkuma procedūras dokumentu elektroniska pieejamība un – pēc 30 mēnešu pārejas posma – pilnībā elektroniska saziņa, proti, saziņa ar elektroniskajiem līdzekļiem visos procedūras

posmos, ieskaitot dalības pieteikumu nosūtīšanu un jo īpaši piedāvājumu nosūtīšanu (elektroniska iesniegšana). Dalībvalstīm un līgumslēdzējām iestādēm (turpmāk - pasūtītājiem), ja tās vēlas, vajadzētu palikt brīvai izvēlei spert vēl tālākus soļus. Turklāt saskaņā ar šo direktīvu pienākumam izmantot elektroniskos saziņas līdzekļus nevajadzētu attiekties nedz uz kādiem publiskā iepirkuma procesa elementiem pēc līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas, nedz arī uz līgumslēdzējas iestādes iekšējo saziņu (Direktīva 2014/24/ES: 52. apsvērumš).

Informācijas apmaiņai, kas vajadzīga piešķiršanas procedūru rīkošanai pārrobežu situācijās, ir nepieciešama efektīva administratīvā sadarbība, jo īpaši attiecībā uz izslēgšanas pamatu un atlases kritēriju pārbaudi, kvalitātes un vides standartu piemērošanu un apstiprināto piegādātāju sarakstiem. Informācijas apmaiņai piemēro valsts tiesību aktus par konfidencialitāti. Tādēļ šajā direktīvā dalībvalstīm nav uzlikti nekādi informācijas apmaiņas pienākumi, kas paredzētu plašāku piekļuvi, nekā tas iespējams valsts pasūtītājiem (Direktīva 2014/24/ES: 128. apsvērumš). Direktīvas 2014/24/ES 22. pantā ir jau detalizētāki noteikumi attiecībā uz saziņu, cita starpā nosakot, ka dalībvalstis nodrošina, ka visa saziņa un informācijas apmaiņa saskaņā ar šo direktīvu, jo īpaši elektroniska iesniegšana, tiek veikta, izmantojot elektroniskos saziņas līdzekļus, tie ir nediskriminējoši, vispārēji pieejami un savstarpēji izmantojami, un tie neierobežo piegādātāju piekļuvi iepirkuma procedūrai. Tiek arī noteiktas situācijas, kad tomēr pasūtītājiem nav pienākuma prasīt, lai elektroniskās saziņas līdzekļi iesniegšanas procesā tiktu izmantoti, piemēram, ja elektronisko saziņas līdzekļu izmantošanai būtu nepieciešams specializēts biroja aprīkojums, vai arī iepirkuma procedūras dokumentos ir prasība iesniegt fiziskus vai pēc mēroga darinātus modeļus, kurus nevar nosūtīt, izmantojot elektroniskos līdzekļus. Pārņemot Direktīvas 2014/24/ES prasības, jaunajā PIL paredzēts nosacījums, kas savā ziņā ir jauns pavērsiens un izaicinājums publisko iepirkumu jomā Latvijā – prasība elektroniskai pieteikumu un piedāvājumu saņemšanai (PIL, 38. un 39. pants).

Turpmāk pasūtītajam iepirkumos būs jāparedz iespēja pieteikumus un piedāvājumus iesniegt elektroniski. Elektroniskā sistēma būs valsts uzturēta un brīvi pieejama visiem. Ir noteikts, ka tai jāsāk darboties trīs posmos. Pirmais posms būs no 2017. gada 18. aprīļa attiecībā uz centralizētu iepirkumu institūciju veiktajiem iepirkumiem, kur paredzamā līgumcena būs vienāda ar valdības noteiktajām līgumcenu robežvērtībām vai lielāka. Nākamais solis būs no 2017. gada 1. oktobra. Tas attieksies uz iepirkuma procedūrām, kam paredzamā līgumcena ir vienāda ar valdības noteiktajām līgumcenu robežvērtībām vai lielāka. Savukārt no 2018. gada 1. aprīļa elektroniski varēs iesniegt piedāvājumus attiecībā uz iepirkumiem, kam līgumcena būs zemāka par valdībā noteiktajām robežvērtībām (PIL, 2016: pārejas noteikumu 3. punkts).

Informācijas apmaiņa iepirkumos notiek saskaņā ar PIL 38. pantu un būtiskākais, kas jāņem vērā, bet praksē nereti tiek pārkāpts, ir tas, ka laikā no piedāvājumu vai pieteikumu iesniegšanas dienas līdz to atvēršanas brīdim pasūtītājs nesniedz informāciju par citu piedāvājumu vai pieteikumu esību. Piedāvājumu un pieteikumu vērtēšanas laikā līdz rezultātu paziņošanai pasūtītājs nesniedz informāciju par vērtēšanas procesu (PIL 38.panta piektā daļa). Kad tiek iesniegti piedāvājumi, pasūtītājam jānodrošina, lai citiem netiktu izpausta informācija par citu piedāvājumu esamību. To varētu nodrošināt, neveidojot vienotu reģistrācijas lapu. Autori pozitīvi vērtē EK "Publiskais iepirkums - norādījumi praktizējošiem speciālistiem par to, kā nepieļaut tipiskākās kļūdas no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem finansētajos projektos" ieteikumus par piedāvājumu drošu glabāšanu. Norādījumos ieteikts, ka pasūtītājam jānodrošina, lai tiktu ieviesta sistēma, lai piedāvājumus saglabātu konfidencialus un (arī tad, ja iesniegti elektroniski) drošā glabāšanā. Ieteicams arī, lai pasūtītājs izveido ienākošo piedāvājumu sarakstu (numurs, laiks) un par personīgi iesniegtajiem piedāvājumiem izraksta pretendenta kvīti, apstiprinot piedāvājuma saņemšanu (Eiropas Komisija, 2015: 42).

PIL 39. pants nosaka prasības elektroniskai pieteikumu un piedāvājumu saņemšanai, cita starpā paredzot, ka pasūtītājam jānodrošina, lai neviens nevarētu piekļūt iesniegtajai informācijai pirms noteiktā termiņa beigām un tikai pilnvarotām personām ir iespēja noteikt vai mainīt saņemto dokumentu atvēršanas laiku, iesniegtajiem dokumentiem var piekļūt tikai noteiktā datumā pēc pilnvarotu personu vienlaikus veiktām darbībām. Autori secina, ka saistībā ar elektronisko piedāvājumu iesniegšanu notiks būtiskas izmaiņas, kas prasīs laicīgi tām pielāgoties, īpaši pilnvarotām personām, kuras nodrošinās šo procesu, tāpēc jau laikus vajadzētu interesēties par šiem jaunumiem meklējot informāciju gan Iepirkumu uzraudzības biroja (turpmāk – IUB), gan Elektronisko iepirkumu sistēmas profilā internetā. Kā nākamais tiks aplūkots informācijas izsniegšanas tiesiskais regulējums un ar praktisko piemērošanu saistītās problēmas.

Informācijas izsniegšanas ierobežojumi *Limits of provision of information*

Ikvienam cilvēkam saskaņā ar konstitūciju ir tiesības būt informētam par valsts pārvaldes sistēmas institūciju darbību, lai pārlicinātos, ka tās efektīvi, godīgi un taisnīgi saskaņā ar likumiem pilda sabiedrības uzticētās funkcijas. Personas tiesības iegūt informāciju ir neierobežotas, ciktāl likums nenosaka pretējo, un ikviens ierobežojums iegūt informāciju iztulkojams iespējami šauri (LR Satversmes tiesa, 1999. gada 6. jūlija spriedums lietā Nr. 04-02(99): 2. un 3. secinājums). Ņemot vērā to, ka tomēr publiskajos iepirkumos ir noteikti

ierobežojumi, kad nedrīkst sniegt visu vai daļu no informācijas, ir būtiski noskaidrot, kad, kāda informācija ir jāsniedz, kad tā jāpieprasa, kādai informācijai var noteikt ierobežotas pieejamības statusu un kad informācija vispār nav sniedzama. Informācijas izsniegšanu, tajā skaitā izsludināšanas un atklātības noteikumus regulē PIL IV nodaļa, cita starpā nosakot, ka protokoli, kas atspoguļo iepirkuma norisi, ziņojums, iepirkuma procedūras dokumenti, izņemot piedāvājumus un pieteikumus, ir vispārpieejama informācija. Kā jaunums publisko iepirkumu jomā ir regulējums, ka pasūtītājs nodrošina minēto dokumentu, tātad arī protokolu izsniegšanu triju darbdienu laikā pēc attiecīga pieprasījuma saņemšanas dienas. Jāņem vērā, ka pasūtītājs neizsniedz protokolus, izņemot piedāvājumu atvēšanas sanāksmes protokolu, kamēr notiek pieteikumu vai piedāvājumu vērtēšana, kā tas noteikts PIL 40.pantā.

Informācijas apmaiņa tiek regulēta arī citos normatīvajos aktos, tādēļ dokumenti, kuru izsniegšanu neregulē PIL, jāizsniedz saskaņā ar Informācijas atklātības likumu (turpmāk – IAL), kas nosaka vienotu kārtību, kādā privātpersonai ir tiesības iegūt informāciju iestādē un to izmantot (Informācijas atklātības likums, 1998: 2. pants). IAL informāciju klasificē divās grupās - vispārpieejamā informācijā un ierobežotas pieejamības informācijā. Pamatnostādne ir, ka informācija ir vispārpieejama, ja vien tā nav klasificēta kā ierobežotas pieejamības informācija. Tas nozīmē, ka personai nav jāpamato savas tiesības uz pieeju šai informācijai, bet šīs tiesības tiek prezumētas. Tiesiskais regulējums attiecībā uz ierobežotas pieejamības informāciju ietverts IAL 5. pantā. Saskaņā ar to likumdevējs par ierobežotas pieejamības informāciju ir atzinis informāciju, kura ir paredzēta ierobežotam personu lokam sakarā ar darba vai dienesta pienākumu veikšanu un kuras izpaušana vai nozaudēšana šīs informācijas rakstura un satura dēļ apgrūtinā vai var apgrūtināt iestādes darbību, nodara vai var nodarīt kaitējumu personu likumīgajām interesēm. Tādējādi informācija var tikt atteikta tikai izņēmuma gadījumos un tikai šo atteikumu pamatojot (LR AT 2012. gada 17. februāra spriedums lietā SKA – 53/2012: 1). Savukārt 2016. gada 16. novembra Satversmes tiesas rīcības sēdes lēmumā norādīts, ka informācijas, kas vienreiz ir izpausta vai publicēta, pieejamību vairs nevar ierobežot. Proti, ja informācija par komercnoslēpumu kļūst vispārpieejama jau pieteikuma izskatīšanas stadijā, jebkāda tās pieejamības ierobežošana turpmākajās procesuālajās stadijās kļūst bezjēdzīga. Tādēļ, lai novērstu iespējamu kaitējumu personas tiesībām un likumiskajām interesēm, kas varētu rasties, izpaužot informāciju par komercnoslēpumu, jautājums par nepieciešamību aizsargāt šādu informāciju jāizlemj pēc iespējas agrākā procesuālā stadijā (Satversmes tiesa, 2016: 4).

Tātad arī publiskajos iepirkumos tiesības saņemt informāciju nav absolūtas, un tās var ierobežot. Lai gan nodokļu maksātāju finanšu līdzekļu izlietojums

demokrātiskā sabiedrībā neapšaubāmi ir sabiedrību interesējošs jautājums (LR AT 2010. gada 1. jūlija spriedums lietā SKA-347/2010: 1. tēze), jāņem vērā, ka saskaņā ar PIL 40. panta trešo daļu, pretendentu piedāvājumi nav vispārpieejama informācija. Piedāvājumā iekļautā informācija kopumā ir ierobežotas pieejamības informācija, jo ir samērojamas sabiedrības tiesības uz informāciju un uzņēmēja tiesības saglabāt savā īpašumā tā darbībai būtisku informāciju, piemēram, komercnoslēpuma formā. Vērā ņemams ir arī LR AT 2011. gada 21. marta spriedums lietā SKA-254/2011, kurā norādīts, ka sabiedrības tiesības piekļūt iestāžu dokumentiem ir vispāratzīts ES tiesību princips, kas ir saistīts ar valsts pārvaldes iestāžu darbības demokrātisko raksturu. Turklāt, lai padarītu iestāžu darbību atklātāku, jānodrošina ne tikai iestāžu sagatavoto dokumentu, bet arī saņemto dokumentu pieejamība. Vienlaicīgi tiesības piekļūt informācijai ir pakļautas zināmiem ierobežojumiem, kas pamatoti ar sabiedrības vai privāto interešu apsvērumiem, tomēr šo tiesību izņēmumi ir interpretējami un piemērojami sašaurināti, lai netiktu radīti šķēršļi vispārējā principa piemērošanai. Ar to vien, ka dokuments ir saistīts ar interesēm, kuras aizsargā izņēmums, nepietiek, lai attaisnotu šī izņēmuma piemērošanu. Šādu piemērošanu var pamatot tikai tad, ja iestāde ir iepriekš novērtējusi, pirmkārt, vai iespēja iepazīties ar dokumentu var konkrēti un faktiski apdraudēt aizsargātas intereses, un, otrkārt, vai nepastāv primāras sabiedrības intereses, kas pamato konkrētā dokumenta izpaušanu. Turklāt riskam, ka tiks apdraudētas aizsargātas intereses, ir jābūt saprātīgi paredzamam, nevis tikai hipotētiskam. Iestādei, lai piemērotu izņēmumu, ir jāveic konkrēta pārbaude un tās rezultāti ir jāatspoguļo lēmuma pamatojumā (LR AT 2011. gada 21. marta spriedums lietā SKA – 254/2011: tēzes). Kā skaidro Dr.iur., profesore J.Briede, tas vien, ka informācijai piešķirts ierobežotas pieejamības informācijas statuss, nenozīmē, ka šāda informācija vispār nav izsniedzama. Arī no IAL izriet, ka ierobežotas pieejamības informācija ir izsniedzama, tikai tā jāpieprasa rakstveidā, pieprasītājam jāpamato pieprasījums un jānorāda mērķi, kādiem tā tiks izmantota, un, ja tā tiek izsniegta, tās saņēmējs uzņemas saistības šo informāciju izmantot tikai tiem mērķiem, kuriem tā pieprasīta. Likums tiešā tekstā nesniedz vadlīnijas, kādi apsvērumi izdarāmi, lai izšķirtos izsniegt vai neizsniegt informāciju (Briede, 2015).

Kā vēl vienas būtisks jautājums, kam jāpievērš īpaša vērība jau iesniedzot piedāvājumus ir tas, ka saskaņā ar IAL, par ierobežotas pieejamības informāciju cita starpā uzskatāma informācija: kas ir komercnoslēpums, izņemot gadījumus, kad ir noslēgts iepirkuma līgums saskaņā ar PIL vai cita veida līgums par rīcību ar valsts vai pašvaldības finanšu līdzekļiem un mantu; par fiziskās personas privāto dzīvi; kas attiecas uz atestācijas, eksāmenu, iesniegto projektu (izņemot projektus, kuru finansēšana paredzēta ar valsts sniegtu galvojumu), konkursu

(izņemot konkursus, kas saistīti ar iepirkumiem valsts vai pašvaldību vajadzībām vai citādi saistīti ar rīcību ar valsts vai pašvaldību finanšu līdzekļiem un mantu) un citu līdzīga rakstura novērtējumu procesu (IAL, 1998: 5). Autori uzsver, ka informācijai konfidencialitātes statusu var noteikt gan piegādātāji, gan arī pasūtītāji. Piegādātājiem tas jā dara, jau iesniedzot piedāvājums, nevis tad, kad jau notiek piedāvājumu vērtēšanas process vai tiek paziņoti rezultāti, vai arī jau tiek slēgts līgums. Piegādātājiem ir jābūt ziņojošiem arī par to, kādai informācijai drīkst noteikt šo statusu, jo nevar noteikt komercnoslēpuma statusu informācijai, kura atbilstoši PIL un citu normatīvo aktu prasībām ir vispārpieejama informācija, piemēram, finanšu piedāvājums vai tāda informācija, kas tiek vērtēta kā saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma izvēles faktors, piemēram, līguma izpildes termiņš, un tiek nosaukta jau piedāvājumu atvēršanas sanāksmē. Minēto iemeslu dēļ gadījumā, ja pretendents noteiktu komercnoslēpuma statusu, piemēram, cenai, iesniedzot piedāvājumu, šī informācija tāpat kļūtu vispārpieejama līdz ar iepirkuma līguma noslēgšanu.

Autori secina, ka komercnoslēpuma statusu komersants var piešķirt saskaņā ar Komerclikumu un viņam ir tiesības prasīt komercnoslēpuma aizsardzību, kā arī to zaudējumu atlīdzību, kuri radušies komercnoslēpuma prettiesīgas izpaušanas vai izmantošanas rezultātā (Komerclikums, 2000:19). Pasūtītāji tomēr tiecas pasludināt lietas par konfidencialām biežāk, nekā tas būtu nepieciešams, piemēram, nublicējot vai neinformējot pretendētus un sabiedrību tajā informācijas apjomā, kuru nosaka tiesību akti. Tāpat arī pretendenti pasludina tādu informāciju par konfidencialu, bez kuras vispār nav iespējams izvērtēt un salīdzināt piedāvājumus. Tādējādi pasūtītājam ir jāsamēro divi principi – atklātība un konkurences nodrošināšana. Bieži vien tikai no pasūtītāja profesionālajām spējām un zināšanām būs atkarīgs, cik veiksmīgi katrā konkrētā gadījumā tam izdosies to izdarīt (Skrastiņa, 2015: 45.,46).

Kā vēl viens problēmjautājums jānorāda saskaņā ar PIL 60. panta desmito daļu noteiktais regulējums, ka ne vēlāk kā 10 darbdienu laikā pēc dienas, kad stājas spēkā iepirkuma līgums vai tā grozījumi, pasūtītājs savā pircēja profilā ievieto attiecīgā iepirkuma līguma, vispārīgās vienošanās pamattekstu vai uz vispārīgās vienošanās pamata noslēgtā iepirkuma līguma tekstu, ja līgumcena ir vienāda ar MK noteiktajām līgumcenu robežvērtībām vai lielāka, vai iepirkuma līguma grozījumu tekstu un šā likuma 61. panta otrajā un trešajā daļā minēto iepirkuma līguma grozījumu pamatojumu, atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai ievērojot komercnoslēpuma aizsardzības prasības. Autori saskata problēmu PIL un IAL tiesiskā regulējumā savstarpējā piemērošanā attiecībā uz rīcību pēc līguma noslēgšanas, un norāda, ka attiecībā uz šo tiesisko regulējumu ir nepieciešama detalizēta analīze un skaidrojums – vai arī piedāvājumi pēc līguma noslēgšanas kļūst par vispārpieejamu informāciju, ja jau

par tādu kļūst komercnoslēpums saskaņā ar IAL, kā arī skaidrojumu, ko sevī ietver jēdziens *līguma pamattekstis*, jo arī tajā var tikt ietverta ar piedāvājumu saistīta informācija. Līdz ar to būtu nepieciešams skaidrāks regulējums informācijas satura klasificēšanai publisko iepirkumu jomā pēc līguma noslēgšanas, jo nepareizs informācijas izvērtējums un komercnoslēpuma prettiesīga izpaušana var radīt būtisku apdraudējumu komersantam vai arī, pieprasot zaudējumu atlīdzību, personai, kas tos radījusi. Lai netiktu pārkāpta komercnoslēpuma aizsardzība, autoru priekšlikums arī pēc līguma noslēgšanas piedāvājumam atstāt ierobežotas pieejamības statusu.

Nobeigumā jānorāda, ka saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu 166.²⁵ pantu, par publisko iepirkumu normatīvajos aktos noteikto dokumentu un informācijas nenodrošināšanu, kā arī normatīvajos aktos noteikto iepirkuma dokumentu izsniegšanas vai papildu informācijas sniegšanas noteikumu neievērošanu; par kārtības, kādā pretendenti informējami par iepirkuma rezultātiem, kā arī par ziņojuma vai noslēguma ziņojuma sagatavošanas vai izsniegšanas prasību neievērošanu - izsaka brīdinājumu vai uzliek naudas sodu (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss, 1984: 166.²⁵ pants). Autori secina, ka tas motivē pasūtītājus informācijas nodrošināšanas jomā rīkoties atbildīgi un saskaņā ar tiesību aktu prasībām. Jāatzīmē, ka arī tiem, kas nav saņēmuši pieprasīto informāciju, ir tiesības iesniegt iesniegumu par šo tiesību aizskārums, lūdzot izvērtēt tā leģitimitāti. Autori secina, ka pirms informācijas izsniegšanas, pasūtītājiem ir jāpārlicinās par informācijas saturu un jākonstatē, ka tai nav ierobežotas informācijas statuss, tā nav komercnoslēpums vai tā nav konfidenciāla, bet piegādātājiem pēc iespējas agrākā stadijā jāizlemj, taču ne vēlāk kā piedāvājuma iesniegšanas brīdī, kādai informācijai tie piešķir komercnoslēpuma statusu, jo tas jānorāda jau iesniedzot piedāvājumu, rēķinoties ar to, ka pēc līguma noslēgšanas šis statuss zudīs, saskaņā ar IAL.

Secinājumi un priekšlikumi ***Conclusions and proposals***

Informācijas nodrošināšanai publisko iepirkumu jomā ir konstatējams gan regulējums, gan mērķis, vienlaikus tā ietvaros var pastāvēt dažādu principu sadursme – atklātības princips var nokļūt pretrunā ar konkurences tiesību nodrošināšanu, gadījumos, kad jāaizsargā komercnoslēpums. Jaunais PIL ievieš elektronisko piedāvājumu un pieteikumu iesniegšanas kārtību, kas radīs ievērojamas izmaiņas praksē gan pasūtītājiem, gan piegādātājiem, un prasīs papildu uzmanību, kā arī varētu radīt jaunus problēmjautājumus. Attiecībā uz PIL un IAL tiesisko regulējumu ir nepieciešama detalizēta analīze un skaidrojums – vai piedāvājumi pēc līguma noslēgšanas kļūst par vispārpieejamu informāciju, ja

jau par tādu kļūst komercnoslēpums saskaņā ar IAL. Būtu nepieciešams skaidrāks regulējums informācijas satura klasificēšanai publisko iepirkumu jomā pēc līguma noslēgšanas. Lai netiktu pārkāpta komercnoslēpuma aizsardzība publiskajos iepirkumos, autoru priekšlikums arī pēc līguma noslēgšanas piedāvājumam un ar to saistītajam komercnoslēpumam atstāt ierobežotas pieejamības statusu un IAL 5. panta otrās daļas 3. punktā “Par ierobežotas pieejamības informāciju uzskatāma informācija: kas ir komercnoslēpums, izņemot gadījumus kad ir noslēgts līgums *saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu vai cita veida līgums par rīcību ar valsts vai pašvaldības finanšu līdzekļiem un mantu*” dzēst vārdus „*saskaņā ar PIL vai cita veida*” un izteikt šādā redakcijā: “Par ierobežotas pieejamības informāciju uzskatāma informācija: kas ir komercnoslēpums, izņemot gadījumus kad ir noslēgts līgums par rīcību ar valsts vai pašvaldības finanšu līdzekļiem un mantu”.

Summary

The provision of information in public procurement is the only way for both society and tenderers to obtain information about the legitimate process of public procurement. During the procurement, the exchange of information happens all the time and with different means – both in writing (also by electronic means) and orally, by phone and by meeting in person. The Public Procurement Law provides for all sorts of ways of providing information – it regulates publication of documents, receipt and issue of documents. There are also many terms that are used regarding information – confidential, unclassified, information of restricted accessibility and trade secret. Since the exchange of information is regulated by other laws and regulations, it is not always clear for the involved parties how to apply this regulation in practice. As a result, information that could be accessed and received in a timely manner and could be used to defend tenderers interests is not asked for, and the tenderers frequently request information that is of restricted accessibility or is not unclassified. Even more tension in this field is created by administrative sanctions that are prescribed in the Latvian Administrative Violations Code. The aim of this research is to analyse the legal regulation of information provision in the public procurement field in Latvia, to detect the most common problems in practice and to give possible solutions to them. The authors conclude that two important principles can conflict when providing information – the principle of transparency and competition. So the contracting authority should evaluate in each situation, which of them should be more important. Important changes in the procurement field will come with the new Public Procurement Law, since the electronic submission of tenders will be introduced. Therefore, a lot of new knowledge will be required both from contracting authorities and from economic operators.

Literatūra
References

- Briede, J. (2015). Valsts pārvaldes rīcībā esošas ierobežotas pieejamības informācijas izpaušama sabiedrības interesēs. 27.10.2015. Jurista vārds, Nr.42 (894), 10.-13.lpp.
- Council of Europe (1996). *Administration and you (Principles of Administrative Law Concerning the Relations Between Administrative Authorities and Private Persons)*: handbook. Strasbourg: Council of Europe, p.536.
- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2014/18/EK. *ES Oficiālais Vēstnesis*, L 094, 2014. gada 28. marts.
- Eiropas Komisija (2010). Komisijas paziņojums "Eiropa 2020" Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei. Brisele 03.03.2010. COM (2010) 2020 galīgā redakcija. 35 lpp. Pieejams: http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_LV_ACT_part1_v1.pdf, aplūkots 29.12.2016.
- Eiropas Komisija (2015). "Publiskais iepirkums - norādījumi praktizējošiem speciālistiem par to, kā nepieļaut tipiskākās kļūdas no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem finansētajos projektos". Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 94 lpp.
- Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (1998). *Valsts pārvaldes principi Eiropā*, SIGMA dokumenti Nr.27, 33 lpp.
- ES Tiesas 2005. gada 21. jūlija spriedums lietā Nr. C-231/03 *Coname*.
- ES Tiesas 2007. gada 13. novembra spriedums lietā C-507/03 *Komisija pret Īriju*.
- ES Tiesas 2008. gada 19. jūnija spriedumu lietā C-454/06 *Pressetex Nachrichtenagentur*.
- ES Tiesas 2010. gada 18. novembra spriedums lietā C-226/09 *Komisija pret Īriju*.
- ES Tiesas 2012. gada 29. marta spriedums lietā C-599/10 *SAG ELV Slovensko a.s.*
- Informācijas atklātības likums. Latvijas Republikas likums. Pieņemts 29.10.1998. Stājas spēkā 20.11.1998. Publicēts "*Latvijas Vēstnesis*", 334/335, 06.11.1998. Pēdējie grozījumi 03.09.2015. Stājas spēkā 06.10.2015.
- Komerclikums. Latvijas Republikas likums. Pieņemts 13.04.2000. Stājas spēkā 01.01.2002. Publicēts "*Latvijas Vēstnesis*", 158/160, 04.05.2000. Pēdējie grozījumi 21.05.2015. Stājas spēkā 04.06.2015.
- Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss. Pieņemts 07.12.1984. Stājas spēkā 01.07.1985. Publicēts "*Ziņotājs*", 51, 20.12.1984. Pēdējie grozījumi 23.12.2016. Stājas spēkā 01.01.2017.
- Latvijas Republikas Satversme. Latvijas Republikas likums. Pieņemts 15.02.1922. Stājas spēkā 07.11.1922. Publicēts "*Latvijas Vēstnesis*", 43, 01.07.1993. Pēdējie grozījumi 19.05.2016. Stājas spēkā 14.06.2016.
- Līgumā par Eiropas Savienību (2012). Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis C326, 55. sējums, 2012. gada 26. oktobris.
- LR Augstākās tiesas 2007. gada 8. jūnija spriedums lietā SKA-194/2007.
- LR Augstākās tiesas 2010. gada 1. jūlija spriedums lietā SKA-347/2010.
- LR Augstākās tiesas 2011. gada 21. marta spriedums lietā SKA-254/2011.
- LR Augstākās tiesas 2012. gada 17.februāra spriedums lietā SKA – 53/2012.
- LR 12.Saeima (2016). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/7D0A717033CEF737C2257FF5004267AF?OpenDocument#d>, aplūkots 29.12.2016.
- LR 12.Saeima (2016). Saeima pieņem jaunu Publisko iepirkumu likumu (15.12.2016.) Pieejams: <http://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/25436-saeima-pienem-jaunu-publisko-iepirkumu-likumu>, aplūkots 30.12.2016.

- LR Satversmes tiesa (1999). Latvijas Republikas Satversmes tiesas 1999. gada 6. jūlija spriedums lietā Nr. 04-02(99).
- LR Satversmes tiesas rīcības sēdes lēmums (2016). Par kārtību, kādā pieteikuma izskatīšanas stadijā izlemjams lūgums ierobežot pieteikumā ietvertās informācijas pieejamību. Publicēts "*Latvijas Vēstnesis*", 229 (5801), 24.11.2016.
- Publisko iepirkumu likums. Latvijas Republikas likums. Pieņemts 06.04.2006. Stājas spēkā 01.05.2006. Publicēts "*Latvijas Vēstnesis*", 65, 25.04.2006. Pēdējie grozījumi 12.05.2016. Stājas spēkā 20.05.2016. Zaudē spēku 01.03.2017.
- Publisko iepirkumu likums. Latvijas Republikas likums. Pieņemts 15.12.2016. Stājas spēkā 01.03.2017. Publicēts "*Latvijas Vēstnesis*", 254, 29.12.2016.
- Skrastiņa, U. (2015). *Publiskie iepirkumi: Piedāvājuma izvēles kritēriji un vērtēšana publiskajā iepirkumā*. Rīga: *Biznesa augstskola Turība*, 302 lpp.
- Valsts pārvaldes iekārtas likums. Latvijas Republikas likums. Pieņemts 06.06.2002. Stājas spēkā 01.01.2003. Publicēts "*Latvijas Vēstnesis*", 94, 21.06.2002. Pēdējie grozījumi 05.05.2016. Stājas spēkā 08.06.2016.